

◀B> "JA SAM SVETO ČUDOVIŠTE"

Peter Sloterdajk govori o svojim kontroverznim izjavama o genetskoj tehnologiji, o sumnjičenju za fašizam i o prodoru star-sistema u domen mišljenja

razgovarao: **Sven GEHTER**

Weltwoche: U nemačkim novinama sada se veoma ozbiljno razmatra pitanje da li je Peter Sloterdajk fašista. Je li jeste?

Peter Sloterdajk: U prostoru halucinacija tih osoba sigurno jesam, pri tom to nema nikakve veze sa mnom, već više sa proizvodima njihovog uzbuđenja. Jedan novinar je napisao da sam zbog očaja pobeo u ludilo. To je psihološka matrica objašnjenja: čovek koji je do sada važio kao sposoban da intelektualno zadovolji, iznenada gubi orijentaciju – i očigledno može da bude samo psihopata.

Weltwoche: Da li je to samo veliki nesporazum ili koncentrisana kampanja protiv Vas?

Peter Sloterdajk: Imam neoborive dokaze da je u Štarnbergu...

Weltwoche: ... gde živi Jirgen Habermas...

Peter Sloterdajk: ... izrečena fatva protiv mene. S obzirom na tu fatvu, sada su na mene krenuli medijski mudžahedini kritičke teorije. Ranije se govorilo o ciničnim političarima koji svoje birače posmatraju kao stoku za glasanje. Danas se za neke novinare mora reći da svoje čitaoce posmatraju kao stoku za skandale. To je veoma opasan, antidemokratski modus javnosti, čudesna sinteza liberalizma i totalitarizma.

Weltwoche: Šta je uopšte potpalilo debatu?

Peter Sloterdajk: U predavanju sam u suštini rekao sledeće: u antici je postojao osnovni sukob između slova i amfiteatra, humanizma i industrije zabave. U amfiteatrima su ljudi i životinje mučeni do smrti, i stotine hiljada ljudi su u tome uživale i bile srećne, kao što su i danas ljudi srećni dok gledaju filmove o "masakru motornom testerom". Alternativa između obrazovanja i popuštanja kočnica u današnjoj masovnoj kulturi opet je izbila u svojoj snazi.

Weltwoche: A humanizam ne odgovara kao konkurentski model?

Peter Sloterdajk: Klasični humanizam, u načinu na koji sam sebe razume, nije dorastao realnostima XX veka. Naše stoleće je obeleženo osećanjem da škola sama nije dovoljna da čoveka pripremi za probleme koji ga čekaju. Naročito je u periodu između dva svetska rata bilo rasprostranjeno uverenje...

Weltwoche: ... koje je između ostalog, utabalo put i Trećem Rajhu...

Peter Sloterdajk: Ja to drugačije vidim. Treći Rajh je potpuno neutralizovao pitanje obrazovanja pošto je u prvi plan stavio rasnu supstancu, a njoj ne treba obrazovanje – ona samo treba da se izrazi. Fašizam je bio ekspresionizam, dok je humanizam u osnovi bio projekat vaspitanja i optimiziranja. Fašisti uvek veruju da na osnovu svoje nadmoćne prirode imaju veća prava i da ništa ne treba da čine za to. Izbijanje ovog fašistoidnog ludila danas se pokazuje, recimo, u američkim školama, gde učenici pucaju na druge učenike i profesore. Odnos društva i škole potpuno je poremećen, i humanističkoj utopiji obrazovanja zbog toga preti neuspeh.

Weltwoche: Toliko o Vašim dijagnozama. Ali kritika se više raspaljuje nad vašim zaključcima. *Zeit i Spiegel* Vam prebacuju da pledirate za *joint venture* filozofije i genetske tehnologije i u taj mah za novu elitu – one koji upravljaju selekcijom.

Peter Sloterdajk: To je egzegeza Jirgena Habermasa, koji je nekolicini novinara skrenuo pažnju na mogućnost ovakvog tumačenja. On im je dao propusnicu za pogrešno čitanje.

Weltwoche: Imate li objašnjenje za to?

Peter Sloterdijk: Imam, ali ono nije za javnost. Kada se govori o takvim motivima, čovek se njima i sam inficira.

Weltwoche: Da li Vam je od početka bilo jasno kakav potencijal za provokaciju imaju Vaše teze ili ste bili iznenađeni silinom medijskog uznemirenja?

Peter Sloterdijk: Provokativno je karakterizacija koju ne mogu u potpunosti da odbacim – u smislu engleskog "*thought provoking*". Naravno da se moj tekst može pogrešno razumeti.

Weltwoche: I pojmovi kao što je "antropotehnika" mogu se pogrešno razumeti...

Peter Sloterdijk: Ljudi su tvorevine vlastitog odgoja, koje potpada pod širi pojam kulture. Time je pojam "antropotehnike" u stvari već objašnjen. Uz to danas dolazi i nešto što proizilazi iz idiličnog uverenja da čitanje obrazuje. Čitanje i pisanje više nisu samo stvar humanista, već se danas odnose, na primer, i na čitanje ili ispisivanje genetskog koda.

Weltwoche: Šta pod tim tačno mislite?

Peter Sloterdijk: To nije moja tema. Nisam imao nameru da ulazim u debatu o genetskoj tehnologiji. Drugi se u to bolje razumeju. Samo kažem da moramo formulisati kodeks antropotehnika da se ne bi dogodilo ono što sada histerični tumači iščitavaju iz mog teksta. Individualnu genetsku optimizaciju u medicini, na primer, smatram potpuno legitimnom. Ako istraživačima pođe za rukom da identifikuju gen koji utiče na stvaranje raka i na to da umiru ljudi od 25, 30 i 40 godina, i ako budu u stanju da nekom vrstom genetske terapije uklone takve predispozicije, onda bih želeo da znam kakav se moralni argument može upotrebiti protiv takve terapije. Podrazumeva se da to posledično ne znači odgajanje genetsko-tehnološke elite iz starog čovečanstva. To je jeziva vizija o kojoj se može razmišljati u *science fiction*-filmovima. Holivud je u ovim debatama nekoliko svetlosnih godina ispred Nemačke.

Weltwoche: Da li je sve ovo bura u čaši vode nemačke filozofije?

Peter Sloterdijk: Svakako je nešto više. Ovo je teorijska buka koja prati druge događaje u SR Nemačkoj. Generacija krivih sinova polako prepušta scenu generaciji unuka, koji su mnogom pogledu rasterećeniji i prvi put Nemačku mogu da dožive kao normalnu zemlju. Ova debata može da bude deo oprostaja od isuviše dugo gajene nenormalnosti.

Weltwoche: Da li je moguće da je čitavo uzbuđenje zakasnela osveta nekih kolega? Od Vašeg bestseler "Kritika ciničnog uma" Vi važite za pravu pop-zvezdu filozofije, na šta je u Vašoj struci nepoverenje čest odgovor.

Peter Sloterdijk: Sebe vidim u tradiciji filozofskih pisaca XIX veka, koji su se relativno dosledno odvojili od akademije. Kao ljudi koji filozofiraju, morali su da se smeste levo ili desno od javnih obrazovnih ustanova i da sa publikom komuniciraju kao slobodni autori. Marks ili Kjerkegor, na primer, bili su intelektualci bez zaposlenja. Niče je ovu tendenciju još ojačao i stvorio je tip sa kojim se osećam povezanim više nego sa, recimo, nekim akademskim filozofom. Stoga sam se uvek izlagao naporu da izađem na tržište. Uz to, glavni mediji XX veka – masovna štampa, radio i televizija – izazvali su pravu kulturnu revoluciju. Moj rad je definisan time što sam pokušao da filozofiju dovedem u produktivnu konstelaciju sa ovom promenjenom medijskom situacijom, pošto nisam smatrao da ima smisla da se filozofi trude samo oko priznanja svojih kolega.

Weltwoche: Što je kolegama, naravno, sumnjivo.

Peter Sloterdijk: Mnoge kolege ne mogu da prihvate prelaz od akademskog, preko literarnog, do masmedijskog, pošto se plaše da će u akademski svet prodreti star-sistem. Naše društvo danas više nije strukturisano samo preko prihoda, već sve više i više, preko ugleda. I tako dolazi do fenomena socijalne zavisti u polju koje je do sada uvek bilo osuđeno na diskretnost. Stalež filozofa se bio zakleo na viteški kodeks. I neprijateljstva su morala da prođu cenzuru argumenata. Danas naučnici više ne vide zašto bi oni trebalo da govore manje podlo nego drugi.

Weltwoche: Da li ste Vi onaj ko "prlja gnezdo iz kojeg dolazi"?

Peter Sloterdijk: Ja nisam nikad ružio ono odakle potičem, samo sam delovao van gnezda.

Weltwoche: Sa Vašim najnovijim, trotomnim projektom "Sfere" ne preduzimate ništa manje do da napišete alternativnu istoriju filozofije.

Peter Sloterdijk: Time samo nastavljam na liniji samostalnog, neakademskog filozofskog istraživanja, koje seže od Šopenhauera preko Ničea, Hajdegera, kritičke teorije pa sve do sedamdesetih godina, da bi onda nastupila neobična pauza. Zato ja u ovom trenutku jurim naokolo kao neka vrsta svetog čudovišta savremene filozofije. Doduše, pišem kao da potičem iz nekog drugog vremena, ali u svakom slučaju sa svešću o problemu koji dolazi od danas i možda od prekosutra. I time se, očigledno, izazivaju efekti na koje ovo polje više nije spremno. Mnogi veruju da je istorija filozofije završena

i da je istraživanje njenog istorijskog stanja prevaziđeno.

Weltwoche: Nije li to isto što i priznanje da je filozofija bankrotirala?

Peter Sloterdijk: To bi svakako značilo da je ova struka kao celina priznala da je sve bitno već promišljeno i da danas ostaje samo pabirčenje. Tako se od filozofa sve više pretvaramo u kuratore mišljenih ideja i s vremena na vreme izlazimo mišljenje. Upravo je to problem današnje filozofije: više se o njoj brine nego što se unapređuje. Pri tom se napredak ne može nametnuti; ne daje svaka filozofska generacija autora čije delo istorijski ima težinu. I dok se čekaju autori, scenom, naravno, vladaju kuratori.

Weltwoche: To znači da bi autorima koristilo da uvide da ih više ne može biti.

Peter Sloterdijk: Postoji prećutan dogovor institucija protiv mogućnosti autorskog rada. To potpuno odgovara duhu vremena: kada se odluči da se živi posle moderne, posle istorije, posle umetnosti i posle ljubavi – šta onda još ostaje? Upravo samo kuratorska avantura naknadne obrade, pokušaj da se arhiv pretvori u avanturu. Rad kuratora po katakombama postaje zamena za ono autentično kreativno, a trijumf sekundarne literature prikriven je dekretom da primarna literatura i tako može da bude samo zabuna. Jedina šansa za autora je zato mogućnost da rano umre. Tada u okviru kuratorskog uma barem posthumno može da bude spasen.

Objavljeno u *Weltwoche* Nr. 37/99, 16.9.1999.